

Діяльність державних архівів щодо організації користування інформаційними ресурсами Національного архівного фонду України (на прикладі Державного архіву Волинської області)

У статті розкрито практичні аспекти діяльності державних архівів, зокрема Державного архіву Волинської області, щодо організації користування інформаційними ресурсами Національного архівного фонду України. Установлено основні форми застосування ретроспективної документної інформації.

Ключові слова: Національний архівний фонд України, державний архів, ретроспективна інформація, архівний документ, використання архівної інформації.

Постановка наукової проблеми та її значення. На сучасному етапі розвитку архівної справи питання використання інформаційних ресурсів Національного архівного фонду України (НАФ) набули надзвичайної актуальності. Вимогою сучасності є аналіз та узагальнення досвіду в застосуванні традиційних форм використання документної інформації в архівах, у виробленні спільних проектів регіонального, державного рівнів із використання інформаційних ресурсів НАФ. В умовах демократизації суспільства змінюються потреби в архівній інформації, тематика досліджень за архівними документами. Для правильної організації цього процесу працівники архівів мають постійно їх вивчати та створювати умови для ефективного використання ретроспективної інформації. Саме тому постала потреба докладніше дослідити форми застосування архівної інформації. Отже, актуальність цього дослідження зумовлена теоретичною та практичною вагомістю проблеми використання інформаційних ресурсів НАФ.

Теоретичні аспекти застосування ретроспективної документної інформації знайшли наукове осмислення в працях відомих російських архівознавців В. Автократова та К. Гельмана-Виноградова [1; 5]. Одним із перших в українській історіографії до аналізу проблеми актуалізації архівних інформаційних ресурсів у середині 1990-х рр. звернувся Г. Боряк, обґрунтувавши необхідність створення Археографічного реєстру національної архівної спадщини України [3]. Питання оновлення понятійного апарату, пов'язаного з використанням архівної інформації, організації доступу до документів Національного архівного фонду (інтелектуальний і фізичний доступ) та забезпечення використання архівної інформації розглянуто в статті К. Новохатського [9; 10]. Спробу створення колективного портрета користувача архівної інформації здійснили у своїх дослідженнях Г. Боряк та Г. Папакін [2]. Однак, незважаючи на наявність низки публікацій, існує об'єктивна потреба у висвітленні форм використання архівної інформації в цій статті.

Мета дослідження – визначення основних аспектів практичної діяльності державних архівів, зокрема Державного архіву Волинської області (ДАВО), щодо організації користування інформаційними ресурсами Національного архівного фонду України. Відповідно до мети сформульовано **завдання дослідження:** охарактеризувати основні форми використання ретроспективної документної інформації (ініціативне інформування, виконання соціально-правових, генеалогічних і тематичних запитів, виставкова діяльність архівів, співпраця із засобами масової інформації та студентською молоддю, користування документами в читальному залі).

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. Одним із головних завдань державних архівних установ, які виступають не тільки зібранням історичної спадщини, а й інформаційним ресурсом загалом, є забезпечення інформованості населення з метою задоволення їхніх інтелектуальних, духовних, соціальних потреб. Це завдання реалізується за допомогою форм використання архівних документів (конкретні інформаційні послуги, які виконують архіви з кожного напрямку).

Ефективний засіб розкриття інформаційного потенціалу НАФ та доведення суспільного значення архівів – ініціативне інформування. Його особливість полягає у випереджальному задоволенні попиту великих суспільних груп, владних структур, установ, організацій, окремих громадян через направлення їм документів про можливості архіву щодо інформаційного забезпечення їхньої діяльності, наявності відомостей, що можуть викликати їхню зацікавленість як потенційних споживачів та про інформаційні

послуги, що надаються архівом. Важливе значення для визначення основних напрямів цієї роботи має вибір тематики, за якою готуються інформаційні документи: святкування ювілеїв, документальне підтвердження часу заснування міст і сіл рідного краю, дата організації підприємств, організацій та установ. Значну допомогу у виборі теми інформації надають календарі історичних подій і ювілейних дат, які архіви складають щороку. Виявлені відомості систематизують за хронологією та заносять у картотеку. Після з'ясування теми й потенційного споживача обирається вид ініціативного інформування – це спеціальні інформаційні документи: інформаційні листи, довідки-орієнтувальники, тематичні інформаційні переліки, списки-довідники. Інформацію НАФ до потенціального користувача наближають і реклами, буклети, документальні фільми, фотоальбоми, що мають рекламно-довідкове значення [15, с. 119].

У Державному архіві Волинської області приділяється велике значення ініціативному інформуванню. Його працівники постійно повідомляють адресантів – органи влади, наукові та проектні інституції, банки, страхові компанії, – про документи, які стосуються їхньої діяльності. Інформація, зазвичай, містить перелік виявлених документів стосовно окремої установи чи організації. Тематику інформаційних документів приурочено до 70-ї річниці визволення Волинської області від нацистських окупантів, Дня партизанської слави, 75-ї річниці створення Волинської області, Дня Незалежності України, Дня працівників архівних установ. Матеріали архіву активно використовують для телефільмів про українсько-польські відносини, вулиці та майдани м. Луцька. Виявлені архівні документи й друковані видання приурочено до Дня Соборності України, 25-річчя виведення військ колишнього СРСР із Республіки Афганістан, до 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка, 100-ї річниці початку Першої світової війни, 25-ї річниці створення громадсько-політичної організації «Народний рух України за перебудову», 72-ї річниці утворення Української повстанської армії, до Дня вшанування пам'яті жертв голодоморів [8].

Загалом, ініціативне інформування слугує сприятливою основою для встановлення ділових контактів з органами управління, укладання творчих договорів із науковими установами, засобами масової інформації.

Однією з найважливіших суспільних функцій архіву є виконання соціально-правових, генеалогічних і тематичних запитів громадян через надання архівних копій та довідок. В архіві виконання всіх видів запитів громадян проводять працівники відділу інформації й використання документів. Їхня основна робота полягає в тому, щоб точно визначити архівні фонди, переглянути описи, поаркушно справи та довідкові картотеки, де можуть міститися потрібні відомості. Упродовж 2014 р. Держархівом області виконано 4649 заяв та звернень, із них 3476 – із позитивним результатом, 1173 – негативних та з рекомендацією звернутися за місцем зберігання документів; за тематикою: соціально-правових – 2440; за актами цивільного стану – 705; генеалогічних – 32; тематичних – 1472. Від громадян й установ України – 3882 запити, від іноземних громадян та установ – 767. Значну частину цих запитів, як уже зазначалося, виконано з позитивним результатом. Негативні відповіді зумовлені відсутністю документів та невідповідністю зазначених у запитах пошукових даних. Громадяни найбільше зверталися щодо підтвердження майнових прав на землю й нерухоме майно: виділення земельних ділянок під будівництво, надання дозволів на перебудову та реконструкцію будівель, уведення в експлуатацію будівель і господарських споруд, підтвердження трудового стажу й ін. [4].

Усі запити соціально-правового характеру – про прийом на роботу та звільнення, про трудовий стаж, атестацію робочих місць, нагородження урядовими нагородами, обрання депутатом, перебування на окупованій території, у концтаборах, гетто, про примусове вивезення до Німеччини й інших країн Центральної та Східної Європи в період Другої світової війни, про репресії, розкуркулення – виконуються безкоштовно. Виконання запитів тематичного, майнового, персонального характеру й генеалогічних запитів архів здійснює як платну послугу [15].

Полегшує виконання запитів науково-довідковий апарат архіву. Насамперед, це картотеки, які дають змогу визначити місцезнаходження документів щодо особового складу: до описів фондів установ, які існували до Великої Вітчизняної війни; до описів фондів установ, створених після їх закінчення; для наведення довідок стосовно другорядних фондів (даються свідчення з особового складу організації, документів які надходять у фонди інших організацій); покажчик погосподарських книг сільських рад.

Крім того, в архіві є картотеки документів щодо особового складу ліквідованих установ, які зберігаються як в архіві, так і в установах-наступниках, де створено так звані трудові архіви.

Актуальним у зв'язку з масовими зверненнями громадян для отримання так званої «карти поляка» є створення іменного покажчика про надання польського громадянства за фондом «Волинське воєводське управління м. Луцька Волинського воєводства» (Urząd wojewodski Wołyński). Опрацювання документів фонду одночасно розкриває низку фактичного матеріалу: статистичні дані про кількісний і національний склад населення повітів Волинського воєводства (1927); книгу обліку виданих паспортів посвідчень та інших документів; прийняття чи позбавлення жителів Волині польського громадянства; справи про надання особам польського громадянства; документи про вибори до сейму й сенату (1930); метричні витяги та заяви громадян про отримання громадянства; договори купівлі-продажу землі й нерухомого майна; про право власності; спадщину [6].

На виконання Закону України «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму, 1917–1991 роки» працівники Держархіву Волинської області створюють належні умови із забезпечення відкритості та права кожного на доступ до архівної інформації репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 рр. [14]. У результаті опрацювання архівно-слідчих справ, переданих Службою безпеки України у Волинській області, в архіві ведеться робота щодо створення електронної бази даних, де містяться алфавітні покажчики на громадян, вивезених на примусові роботи до Німеччини, в'язнів концтаборів і військовополонених Польської армії [16].

Прискорює виконання запитів плідна співпраця архіву області з Українським центром генеалогічних досліджень, товариством Червоного Хреста України, Генеральним консульством Республіки Польща в Луцьку, із представництвом Укрніюрколегії у Волинській та Рівненській областях, а також відділами реєстрації актів цивільного стану.

Отже, виконання архівними установами України, зокрема й Держархівом Волинської області, соціально-правових, генеалогічних і тематичних запитів – важливий чинник підвищення суспільної значущості архівів та створення їхнього позитивного іміджу в очах пересічних громадян.

Активною формою пропаганди архівних документів є експозиційна робота архівів, організація документальних виставок, які надають можливість значній кількості відвідувачів наочно знайомитися з унікальними документами Національного архівного фонду України, що мають історичне й соціально-культурне значення. Для експонування відбирають найцінніші та найцікавіші документи (писані, друковані, ілюстровані, фотографії, карти), які потім подають у зручній для сприйняття пересічним глядачам формі [12]. Тематику виставок, зазвичай, пов'язують з актуальними питаннями громадсько-політичного життя країни, історичними датами, ювілеями видатних державних, громадських і культурних діячів, іншими подіями, які цікавлять громадськість. Зокрема, у Держархіві Волинської області у 2014 р. – першому півріччі 2015 р. відкрито документальні виставки «В'язні концтаборів у документах архіву» (до Міжнародного дня визволення в'язнів фашистських концтаборів) [17], «Визволена Волинь» (виставка архівних документів та друкованих видань), «Волинь-нова» (до 75-річчя від дня заснування однієї з найбільш тиражованих регіональних газет) [18], «Вони боролися за волю України» (до 72-ї річниці створення Української повстанської армії), «І в щасливі й злі години ми для неї живемо, На Україні й для України будемо жити й померемо...» (виставка нових надходжень до архіву, присвячена 101-й річниці від дня народження Ірини Левчанівської – фотокореспондентки, лауреата фестивалю слайд-фільмів), «До 75-ї річниці створення Волинської області» [19], виставка до Дня Соборності України, «Трагедія єврейського народу» до Дня пам'яті жертв Голокосту, «Шлях до Перемоги» до 70-ї річниці Перемоги над нацизмом у Європі та інші. Частина з цих виставок розміщена на веб-сайті архіву в рубриці «Документальні виставки on-line» [7].

Під час роботи над ювілейними й тематичними виставками працівники Держархіву Волинської області не обмежуються документами своїх фондів. Широко використовують джерела, виявлені у фондах Центральних державних архівів України, Росії, Польщі, Білорусі, які відображають сторінки історії Волині з найдавніших часів і до сьогодення. Наприклад, виставка документів із життя єврейського населення, що мешкало в м. Луцьку та в населених пунктах Ківерцівського району Волинської області до 1943 р., підготовлена на основі колекції фотокопій, зібраних Андреа Лісс (США) з особистих архівів вихідців із Волині, фотоархіву Американського меморіального музею Голокосту у Вашингтоні та Національного меморіалу Яд Вашем у Єрусалимі (Ізраїль) і передано у фонди обласного архіву [18]. На виставці до Дня Соборності України, окрім документів нашого архіву, представлено ксерокопії документів Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, Центрального

державного кіно-фото-фоноархіву імені Г. С. Пшеничного. У приміщенні читального залу діють виставки «Великий Кобзар», «Основний Закон України» [7].

Під час підготовки виставок до ювілейних дат із дня народження та смерті Т. Г. Шевченка, Лесі Українки й ін. діячів літератури та мистецтва, окрім численних архівних документів, використано також матеріали науково-довідкової бібліотеки архіву, що значно збагатили експозиції.

Архівісти Волинської області тісно співпрацюють із засобами масової інформації: пресою, радіо, телебаченням. Тематика телепередач із використанням архівних документів стосувалася вулиць міста Луцька, відомих людей краю, історичних установ і населених пунктів. Працівники архіву підготували інтерв'ю до Дня працівників архівних установ, про впровадження новітніх технологій у Держархіві Волинської області, до Дня писемності та мови тощо. Радіопередачі стосувалися складу й змісту документів, які експонувалися на виставках в архівних установах області, а також у бібліотеках і музеях. Радіоінформації підготовлено за матеріалами колегій, семінарів, конференцій, зустрічей із видатними людьми Волині, які проводилися за участю архівних працівників. За масовістю аудиторії ця форма використання архівної інформації має надзвичайне значення [8].

Традиційна форма застосування Національного архівного фонду користування документами в читальних залах, які функціонують при всіх державних архівах: центральних і галузевих, обласних, міських, багатьох архівах установ та організацій. Робота читального залу регламентується спеціальними правилами, які розробляє кожен архів на основі затвердженого Державною архівною службою України «Порядку користування документами НАФ в державних архівах». Вони визначають основні функціональні напрями діяльності цього архівного підрозділу щодо задоволення потреб громадян у ретроспективній документній інформації. До роботи в читальному залі допускають осіб, які в офіційній письмовій заяві аргументують потребу ознайомитися з документами за тією чи іншою тематикою. Відповідний дозвіл дає керівник архівної установи або його заступник. Такий дозвіл діє протягом року [11].

У читальному залі архіву у 2014 р. організовано роботу 1028 користувачів, із них громадяни України – 1007 користувачів, іноземці – 21 (із них громадяни Польщі – вісім, Білорусі – чотири, Канади – три, Росії – два, Австрії – один, США – один, Казахстану – один, Ізраїлю – один). Кількість відвідувань читального залу – 2644. Користувачі працювали над темами з історії православних храмів та монастирів історичної Волині, інших релігійних конфесій, установ й організацій, населених пунктів краю, нацменшин, знищення єврейського населення в роки Великої Вітчизняної війни на теренах області, національно-визвольних змагань; досліджували історію родин, здійснювали пошук відомостей про національність, громадянство рідних, про віднесення населених пунктів Волині у період із 1921 р. до 1939 р. до складу Республіки Польща тощо [4]. Документи архіву використовують у наукових цілях. Користувачі послуговуються ними під час підготовки монографій, книг, статей, публікацій. Читальний зал відвідують студенти, які пишуть магістерські, дипломні та курсові роботи, реферати.

Інтенсивно використовують документальні матеріали архіву в соціально-культурних і навчально-просвітницьких цілях. Через читальний зал виявлено документи, які поновили експозиції музеїв м. Луцька, Володимира-Волинського, Ковеля тощо. Крім того, документи архіву використовують для практичних потреб. Так, значну кількість документів і фотонегативів застосовують наукові працівники спеціального науково-реставраційного управління для розробки проектів реставрації пам'яток архітектури м. Луцька, Володимира-Волинського, Олики, Кременця; у зв'язку з підготовкою до відзначення ювілейних дат, вивчення в школах документальних джерел і їх використання на уроках історії й літератури, створення шкільних музеїв, кімнат бойової та трудової слави.

Традиційною формою співпраці архівних установ із вищими навчальними закладами стало проведення оглядових екскурсій для студентської молоді, під час яких студентів знайомлять із роботою й правилами використання документів Держархіву, експозиціями документальних виставок. Щороку на базі Держархіву, архівних відділів міських і районних рад, трудових архівів м. Луцька та Волинської області проходять архівну й музейно-архівну практику студенти історичного факультету спеціальностей «Історія», «Документознавство та інформаційна діяльність» Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Вони знайомляться з роботою державних архівних установ області, зокрема прийомом громадян, виконанням запитів соціально-правового характеру тощо [7].

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, форми використання архівних документів – це визначені інформаційні послуги, які виконують архіви за певним напрямом використання. Кожна форма використання, зазвичай, складає визначений інформаційний документ. Основними

формами використання в архіві вважають ініціативне інформування, виконання соціально-правових, генеалогічних і тематичних запитів громадян, експозиційну роботу архіву, застосування через засоби масової інформації. Ще однією формою використання Національного архівного фонду є користування документами в читальному залі. Тут архівіст виступає посередником між архівним документом і користувачем у процесі довідкової роботи та організації користування документами НАФ. Усі ці форми – ефективні засоби розкриття інформаційного потенціалу, без яких неможлива робота в архівах.

Джерела та література

1. Автократов В. Н. Теоретические проблемы отечественного архивоведения / В. Н. Автократов. – М. : РГГУ, 2001. – 396 с.
2. Боряк Г. В. Архіви України і виклики сучасного суспільства : шляхи до колективного портрета користувача архівної інформації / Г. В. Боряк, Г. В. Папакін // Архіви України. – 2003. – № 1–3. – С. 48–52.
3. Боряк Г. В. Національна архівна спадщина України та Державний реєстр «Археографічна україніка»: архівні документальні ресурси та науково-інформаційні системи : [монографія] / Г. В. Боряк. – К. : ДЦДЗ НАФ, 1995. – 348 с.
4. Виконання заяв та звернень за 2014 р. [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Державного архіву Волинської області. Звернення громадян. – Режим доступу : <http://volyn.archives.gov.ua/Poslugi/gromada.php>.
5. Гельман-Виноградов К. Б. Особая мисия документов : избр. тр. / К. Б. Гельман-Виноградов ; предисл. проф. М. В. Ларина. – М. : ВНИИДАД, 2009. – 184 с.
6. Державний архів Волинської області : путівник. – Луцьк : Надстир'я, 2011. – 952 с.
7. Державний архів Волинської області [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт. – Режим доступу : <http://volyn.archives.gov.ua/>.
8. Звіт про роботу Державного архіву Волинської області за 2014 рік // Державний архів Волинської обл., ф. 209, арк. 14.
9. Новохатський К. Є. Проблеми впровадження архівної термінології : «використання» чи «користування?» / К. Є. Новохатський // Архіви України. – 2000. – № 4–6. – С. 4–8.
10. Новохатський К. Організація доступу до документів Національного архівного фонду України та використання архівної інформації / К. Новохатський // Архіви України. – 2008. – № 3–4. – С. 75–83.
11. Порядок користування документами Національного архівного фонду України, що належать державі, територіальним громадам : Наказ Міністерства юстиції України 19 листоп. 2013 р. № 2438/5 [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1983-13>.
12. Порядок підготовки архівними установами документів Національного архівного фонду до експонування на виставках та в інших інформаційних заходах : Наказ Міністерства юстиції України від 01 вересня 2014 р. № 1445/5 [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України. – Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/news/46010>.
13. Правила роботи архівних установ України / М-во юстиції України, Держ. архів. служба України, Укр. наук.-дослід. ін-т архів. справи та документознавства ; упоряд. : Л. А. Кисельова, Ю. А. Прилепішева, Т. П. Прись, С. В. Сельченкова ; за заг. ред. Н. М. Христової. – К. : [б. в.], 2013. – 243 с.
14. Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 роки : Закон України від 09 квітня 2015 р. № 316-VIII // Офіційний вісник України. – 2015. – № 40. – С. 20.
15. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися архівними установами, що утримуються за рахунок бюджетних коштів : Постанова Кабінету Міністрів України від 07 травня 1998 р. № 639 (Редакція від 24 трав. 2011 р.) // Офіційний вісник України. – 1998. – № 19. – С. 29.
16. Служба національної Безпеки України у Волинській області // ДАВО, ф. 4666. оп. 1, оп. 1а, оп. 2, 20084 спр. 1937–1957, 1989–1991 рр.
17. Хроніка архівного життя. У Державному архіві Волинської області [Електронний ресурс] // Вісник Державної архівної служби України. – 2014. – № 2. – С. 182–183 / Державна архівна служба України. Публікації на порталі. – Режим доступу : http://www.archives.gov.ua/Publicat/Visnyk/v-2014_2.54.pdf.
18. Хроніка архівного життя. У Державному архіві Волинської області [Електронний ресурс] // Вісник Державної архівної служби України. – 2014. – № 3. – С. 94–96 / Державна архівна служба України. Публікації на порталі. – Режим доступу : <http://www.archives.gov.ua/Publicat/Visnyk/index.php?56>.
19. Хроніка архівного життя. У Державному архіві Волинської області [Електронний ресурс] // Вісник Державної архівної служби України. – 2014. – № 4. – С. 178–180 / Державна архівна служба України. Публікації на порталі. – Режим доступу : http://www.archives.gov.ua/Publicat/Visnyk/v-2014_4.57.pdf.

Петрович Валентина. Деятельность государственных архивов, касающаяся использования информационных ресурсов Национального архивного фонда Украины. В статье раскрыты практические аспекты деятельности государственных архивов, в том числе Государственного архива Волынской области, касающиеся организации использования информационных ресурсов Национального архивного фонда Украины. Установлены и охарактеризованы основные формы использования ретроспективной документной информации – инициативное информирование, выполнение социально-правовых, генеалогических и тематических запросов граждан, выставочная деятельность архивов, сотрудничество со средствами массовой информации и высшими учебными заведениями, использование документов в читальном зале. В архивных учреждениях создаются благоприятные условия для всестороннего использования и обеспечения общества ретроспективной документной информацией.

Ключевые слова: Национальный архивный фонд Украины, государственный архив, ретроспективная информация, архивный документ, использование архивной информации.

Petrovich Valentina. Activity of the State Archives in the Sphere of the Usage of the Information Resources of the National Archive of Ukraine. The article highlights practical aspects of the activity of the state archives, namely of the State Archive of Volyn region in the sphere of organization of the usage of the information resources of the National Archival Fund of Ukraine. The basic forms of the usage of the retrospective documentary information, in particular initiative informing, execution of the social and legal, genealogical and thematic requests from the citizens, exhibitions organized by the archives, cooperation with mass media and educational institutions of higher education, usage of the documents in the reading hall were determined and characterized. The author states that the archives provides favourable conditions for the multi-sided usage and provision of the society with retrospective documentary information.

Key words: National Archive Fund of Ukraine, the State Archives, retrospective information, archival document, application of the archival information.

Статтю подано до редколегії
06.11.2014 р.

УДК: 94(477.82)«19/20»

Олена Кушпетюк

150 років із часу заснування першого музею Волині

У статті досліджено діяльність одного з перших волинських музеїв, колекція якого з невеличкого зібрання, започаткованого при Житомирській публічній бібліотеці, переросла в музейний заклад при Товаристві дослідників Волині та згодом у самостійну установу – Волинський центральний музей. Висвітлено ефективні форми роботи членів Товариства дослідників Волині в справі розгортання роботи музею, зокрема щодо найбільш ефективних форм роботи зі збирання, збереження й представлення в експозиції старожитностей краю та їх популяризації.

Ключові слова: музей при Товаристві дослідників Волині, Волинський центральний музей, Житомирська публічна бібліотека, пам'ятки старовини, експозиція, виставка, експериментальна діяльність.

Постановка наукової проблеми та її значення. Центрами збереження історико-культурної спадщини нашої держави є музейні заклади. У сучасному суспільстві музеї, перетворюючись в активних суб'єктів громадського життя, покликані виконувати низку важливих соціокультурних завдань. У справі активізації їхньої роботи неможливо обійтися без використання досвіду перших музейних закладів. Отже, сьогодні особливо актуальне вивчення історії українського музейництва в цілому та, зокрема, досвіду діяльності окремих музеїв.

Минає 150 років від часу заснування одного з найстаріших музейних закладів України – Житомирського обласного краєзнавчого музею. Він розпочав свій шлях у 1865 р. з невеличкого зібрання при Житомирській публічній бібліотеці [7]. Його основу склали приватні колекції місцевих гірських порід і мінералів волинського губернатора М. Черткова, подаровані бібліотеці й виставлені для експонування в день відкриття.

У 1900 р. у м. Житомирі виникла потужна краєзнавча інституція краю – Товариство дослідників Волині, яке ставило за мету «...різностороннє вивчення Волині...» [13, с. 19]. 15 лютого 1901 р.